

જવાલામુખી યોગની સંકલ્પના તેમજ પુરુષાર્થ

આપણે સૌ બાબાના રાજયોગી બાબાકો નિયમિત યોગનો અભ્યાસ કરીએ છીએ. આ યોગાભ્યાસ દરમ્યાન સમયાંતરે વિવિધ અનુભવો પણ કરીએ છીએ. જ્ઞાનની સમજ તેમજ યોગાભ્યાસથી પ્રાપ્ત થયેલી શક્તિના સમન્વયથી જીવનમાં થોડું ઘણું પરિવર્તન પણ લાવી શક્યા છીએ. બાબા પ્રત્યેના અટૂટ સ્નેહને કારણે બાબા સાથેના અનેક સંબંધોની રસનાનો પણ સૂક્ષ્મ વતનમાં અનુભવ કરીએ છીએ, પરંતુ રાજયોગના જે મુખ્ય લક્ષ્ય છે તેની સિદ્ધિમાં, આપણે કાંઈક અંશે ઉણાં ઉતરી રહ્યાં છીએ. જન્મજન્માંતરના વિકર્મોનો વિનાશ; વિકારો પર સંપૂર્ણ વિજય; કર્મબંધનોથી મુક્ત થઈ, કર્માતિત બનવું; સૂક્ષ્મ સંસ્કાર, સ્વભાવ, દૃષ્ટિ તેમજ વૃત્તિમાં સકારાત્મક પરિવર્તન, ઈત્યાદિ રાજયોગના અભ્યાસના મુખ્ય લક્ષ્ય છે. આ લક્ષ્યની સિદ્ધિ માટે વર્તમાન સમયે આપણે જે સ્તરનો યોગાભ્યાસ કરીએ છીએ, તે કદાચ કારગત નિવડી ન શકે. આ માટે આપણે આપણા યોગાભ્યાસના સ્તરને ઉપર લઈ જવું પડશે. એટલા માટે બાબા પણ આપણને સામાન્ય પુરુષાર્થી માંથી તીવ્ર પુરુષાર્થી બનવાનું વારંવાર કહી રહ્યા છે. યોગની ઉચ્ચતમ અવસ્થા દ્વારા જ ઉપરોક્ત લક્ષ્યને સિદ્ધ કરી શકાય. આવી યોગની ઉચ્ચતમ અવસ્થા માટે બાબાએ “જવાલામુખી યોગ” કે “જવાલા સ્વરૂપ યોગ” શબ્દનો પ્રયોગ કર્યો છે. આ અવસ્થામાં પહોંચવા માટે જવાલામુખી યોગ શું છે ? તેની સત્ય સંકલ્પના શું છે ? તે અવસ્થા સિદ્ધ કરવા કેવા પુરુષાર્થની જરૂર છે ? વગેરેની સમજ અત્યંત આવશ્યક બની જાય છે.

જવાલામુખી યોગની સંકલ્પના :

આપણા રાજયોગના અભ્યાસને અનેક રીતે આપણે ત્રણ સ્તરમાં વર્ગીકૃત કરી શકીએ. આ ત્રીજા ઉચ્ચતમ સ્તરના યોગને આપણે જવાલામુખી યોગ કહી શકીએ.

એક વર્ગીકરણ મુજબ યોગાભ્યાસના ત્રણ સ્તર છે.

(૧) લગન અવસ્થા   (૨) મગન અવસ્થા   (૩) અગન અવસ્થા

લગન અવસ્થાના યોગમાં આપણો બાબા પ્રત્યેનો અસીમ સ્નેહ અભિવ્યક્ત થાય છે. અનેક સંબંધોથી બાબાને યાદ કરવાનો પ્રયાસ કરીએ છીએ. મહદ્ અંશે આ આપણી મનન-ચિંતનની અવસ્થા છે. આ સ્તરમાંથી ઉપર ઉઠીને બીજા સ્તરમાં પ્રવેશીએ ત્યારે આપણે મગન અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરીએ છીએ. આ અવસ્થામાં મનન-ચિંતનનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે અને આપણે એક વિચાર બિંદુમાં મગન થઈ જઈએ છીએ. આપણે આપણા શાંતિ, આનંદ, પ્રેમ,

પવિત્રતા જેવા સ્વધર્મોની સહજ અનુભૂતિ કરીએ છીએ. બાબા સાથેના કોઈ ચોક્કસ સંબંધની રસનામાં ઓતપ્રોત તેમજ મગન થઈ જઈએ છીએ. આ અવસ્થામાં પણ આપણે ઘણી પ્રાપ્તિઓ કરીએ છીએ. ત્રીજા ઉચ્ચત્તમ સ્તરમાં પ્રવેશતા આપણે અગન અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરીએ છીએ, જેમાં આપણે બીજરૂપ અવસ્થામાં બાબા પાસેથી અનેક શક્તિઓને પ્રાપ્ત કરી ભરપૂર બનીએ છીએ. અંતે આ શક્તિઓ જ્વાલાનું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે. આપણો યોગાભ્યાસ યોગાગ્નિમાં રૂપાંતરીત થઈ જાય છે, જેમાં ખુબ જ પાક્કા સંસ્કારોનું પણ સહજ પરિવર્તન થઈ જાય છે. આત્મા સર્વ પ્રકારના કર્મબંધનોથી મુક્તિનો અનુભવ કરે છે. તેમજ જન્મજન્માંતરના વિકર્મોનો બોજ હળવો થતો અનુભવીએ છીએ. અગન એવી હોય કે જેમાં વિકારોની તપન બુઝાઈ જાય.

➤ બીજા પ્રકારના ત્રણ સ્તરના યોગને આપણે ચંદ્રમુખીયોગ, સૂર્યમુખી યોગ, તેમજ જ્વાલામુખી યોગ પણ કહી શકીએ.

પ્રથમ સ્તરના ચંદ્રમુખી યોગમાં આપણે મહદ્ અંશે યાદની અવસ્થામાં હોઈએ છીએ. બાબાની યાદની સાથે અન્ય યાદ જેમકે વસ્તુ, વ્યક્તિ, દેહ તેમજ દેહના સંબંધોની યાદ પણ મિક્સ થવાની સંભાવના આ અવસ્થામાં રહેલી છે. ચંદ્રની તુલના માનવીના મન સાથે કરવામાં આવે છે. મન ચંચળ છે. આ અવસ્થામાં મનની ચંચળતા પ્રત્યક્ષ થવાની પણ સંભાવના રહેલી છે. બીજા સ્તરનો યોગ એટલે સૂર્યમુખી યોગ. જ્ઞાનસૂર્યનાં સંદર્ભમાં બાબાની તુલના સૂર્ય સાથે આપણે કરીએ છીએ. આ અવસ્થામાં આપણે સૂર્યમુખી પુષ્પની જેમ સતત બાબાના અભિમુખ બનીએ છીએ. પરોક્ષ કે અપરોક્ષ રીતે આપણે સતત બાબાને જ જોઈએ છીએ. આપણો બુદ્ધિ રૂપી તાર બાબા સાથે જોડાએલો રહે છે. ત્રીજા સ્તરના જ્વાલામુખી યોગમાં બીજરૂપ આત્મા જ્વાલા સ્વરૂપ ધારણ કરે છે જેમાં આત્માની બધી જ કમીઓ, કમજોરીઓ, ખામીઓ, ઊણપો, નકારાત્મકતાઓ ભસ્મ થઈ સમાપ્ત થઈ જાય છે.

➤ ઘણી મુરલીઓમાં બાબાએ આપણને લાઈટ હાઉસ, સર્ચલાઈટ તેમજ માઈટ હાઉસ બનવાની વાત કરી છે. લાઈટ હાઉસ અવસ્થા એ પ્રથમ સ્તરનો યોગાભ્યાસ છે. જેમાં જ્ઞાનરૂપી લાઈટનું આપણે મનન- ચિંતન કરતા હોઈએ છીએ. બીજી અવસ્થામાં આપણે એક સ્થાન પર સ્થિત થઈ ચારે તરફ શુભ સંકલ્પો, શુભ ભાવનાઓના કિરણો ફેલાવીએ છીએ. અંતિમ છેલ્લી માઈટ હાઉસ અવસ્થા એ આત્માની સૌથી શક્તિશાળી અવસ્થા છે જે આપણી જ્વાલામુખી અવસ્થા છે. આ અવસ્થાના યોગાભ્યાસમાં રાજયોગના સર્વ લક્ષ્ય સિદ્ધ થાય છે.

➤ આપણા યોગાભ્યાસને શંકુ (Cone) સાથે સરખાવી શકાય. શંકુના પાયાનો વ્યાસ (Diameter) સૌથી વધારે હોય છે એટલે કે તેના પાયાનો વિસ્તાર સૌથી વધુ હોય છે.

